

Veredeling voor duurzame landbouw moet nu echt van de grond komen

Marktpartijen en onderzoekers tekenen intentieverklaring

Op 5 oktober werd in Wageningen de workshop 'Veredeling voor de diversiteitslandbouw' gehouden. Het is de tweede workshop in een reeks van drie in het kader van het project 'Werken aan agrobiodiversiteit', dat wordt uitgevoerd door de Werkgroep Technologie en Agrarische Ontwikkeling (TAO) van de Landbouwuniversiteit Wageningen. Aanleiding voor het project is de dringende vraag vanuit de biologische sector en akkerbouwers aangesloten bij de Zeeuwse Vlegel naar rassen die in een duurzaam productiesysteem passen. Veredelaar Advanta (van der Have) wil actief worden op dit gebied.

Een eigen biologische verdelingslijn opzetten duurt te lang. Vanuit de biologische sector en vanuit de gangbare veredeling wordt daarom gepleit voor samenwerking. (Foto Gerard Vlaar)

BELEID
Het zou te lang duren indien er een aparte verdelingslijn voor de biologische sector opgezet zou worden', aldus Edith Lammerts van Bueren (Louis Bolk Instituut) tijdens de workshop. 'Daarom is samenwerking met reguliere veredelaars noodzakelijk.' Ook Cees Noome van het veredelingsbedrijf Advanta (voorheen Van der Have) benadrukte dat er nú werk gemaakt moet worden van veredeling voor een duurzame landbouw omdat de ontvankelijkheid voor de biologische landbouw op dit moment erg groot is. Hij verwacht bovendien dat over een paar jaar de import van goedkope voeding een issue zal zijn, zodat het onderwerp wellicht weer ondergesneeuwd zal raken. Tijdens de workshop ondertekenden Advanta, het Louis Bolk Instituut, Stichting De Zeeuwse Vlegel en de Werkgroep Technologie en Agrarische Ontwikkeling (TAO) een intentieverklaring. Doel van de verklaring is overleg en samenwerking betreffende uitgangsmateriaal voor streekgebonden en biologische landbouw (samen: diversiteitslandbouw) te stimuleren. De intentieverklaring heeft overigens geen formele status.

Selectieprogramma

De samenwerking zal zich gaan richten op het bestuderen van selectiecriteria voor veredeling, waarna wordt bekeken welke aanvullende selectiemaatregelen noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van geschikt uitgangsmateriaal voor de diversi-

teitslandbouw. Het is de bedoeling dat binnen het gangbare verdelingsprogramma een selectieprogramma wordt opgesteld waarmee voor de diversiteitslandbouw geschikte rassen geïdentificeerd kunnen worden. Tijdens de discussie kwam de vraag aan de orde of selectie op basis van gangbaar materiaal wel voldoende te bieden heeft. Hoewel het verdelingswerk vaak erg kostbaar is, dienen de grote getallen zich vooral pas aan in de laatste fase, tijdens het veldwerk, aldus Noome. Dan moeten de nieuwe rassen getest worden op tientallen veldjes. Voor het inbrengen van extra geniteurs (planten met interessante eigenschappen die worden gebruikt in het verdelingswerk) zijn de meerkosten echter klein.

Eenzijdige veredelingsbedrijven

Met het tekenen van de intentieverklaring werd aangesloten bij de presentatie van Guido Ruivenkamp (TAO). Ruivenkamp analyseert de eenzijdige aandacht van de gangbare veredelingsbedrijven voor opbrengsteigenschappen vanuit de organisatie van de agroketen. Waarom de initiatieven die zich richten op een toename van de agrobiodiversiteit zo klein blijven is simpel te verklaren, aldus Ruivenkamp. 'Zij moeten tegen de stroom in roeien. Het credo van de veredelaars: "Zij vragen wij draaien" is dan ook maar ten dele waar en impliceert dat de relatiepatronen binnen de voedselketen neutraal zijn.' Volgens Rui-

venkamp zijn de werkrelaties allesbehalve neutraal en opgebouwd rondom agrarische bulkproductie en uniformiteit. De intentieverklaring richt zich daarom juist op de samenwerking tussen belangrijke partijen in de voedselketen: boeren, veredelaars en onderzoekers.

Beperkt aanbod zaaigoed

Met de opkomst van genetisch gemanipuleerde gewassen is de kwestie van agrobiodiversiteit en veredeling in de biologische landbouw momenteel zeer actueel. Daar komt bij dat met ingang van het jaar 2001 al het uitgangsmateriaal in de biosector van biologische oorsprong moet zijn. Nu werken biologische boeren met gangbare rassen en niet ontsmet zaad. Maar de sector heeft echter ook behoefte aan (polygene) rassen met specifieke eigenschappen voor de biologische landbouwpraktijk. Ook de akkerbouwers van de Zeeuwse Vlegel kampen met een te beperkt aanbod van tarwerassen die goed aansluiten bij de praktijk. De Vlegelboeren telen tarwe voor de productie van brood, koekjes en volkoren- en pannenkoekenmeel en brouwergerst

voor de productie van bier. In hoeverre de collecties van oude rassen (oude cultuurgewassen en wilde verwanten) die aanwezig zijn in het Centrum voor Genetische Bronnen (CGN) bruikbaar zijn voor de biologische en streekgebonden landbouw

de beschikbare collecties, evaluatie- en karakteriseringmethodes, vermeerdering van het genenbankmateriaal, financiering en draagvlak.

Streekgebonden landbouw

Het project 'Werken aan agrobiodiversiteit' loopt tot eind 1998 en wordt gefinancierd door Ecooperation in het kader van het Duurzame Ontwikkelingsverdrag dat in 1994 gesloten is tussen Nederland en Bhutan, Benin en Costa Rica. Nederland financiert biodiversiteitsprojecten in Bhutan; in Costa Rica lopen projecten met als doel meer 'groene' producten, zoals bananen en planten, op de Nederlandse markt te introduceren en in Benin wordt gewerkt aan het opzetten van biologische katoenplantages. Dankzij de belangstelling van Bhutan kreeg de Zeeuwse Vlegel in 1997 een geldbedrag, waarmee de stichting zijn rassenproeven heeft kunnen uitbreiden en momenteel onderzoek uitvoert naar verkrijgbaarheid en beschikbaarheid van geschikte rassen voor de regionale teelt van tarwe. De Vlegelboeren hebben vooral behoefte aan tarwerassen die geschikt zijn voor een streekgebonden landbouw. Om een 100% regionaal product te kunnen leveren zijn eigenschappen die samenhangen met de bakkwaliteit

erg belangrijk. Het maakt de Vlegelboeren in principe niet uit of zij oude of moderne tarwerassen gebruiken. Onder de twintig akkerbouwers van de Zeeuwse Vlegel bevinden zich ook enkele biologische telers die de Vlegeltarwe op om-

schakelingspercelen telen. Zij telen de tarwe biologisch maar mogen nog niet biologisch afzetten. Teeltrichtlijn voor Vlegeltarwe is organische bemesting in plaats van kunstmest en geen chemische bestrijdingsmiddelen tijdens de groei. Een bodemherbicide voor opkomst van de tarwe is wel toegestaan.

Aantal kilo's bepalend

Jan Koeman van de Zeeuwse Vlegel constateert dat de telers die bij de Zeeuwse Vlegel zijn aangesloten steeds meer moeite hebben om geschikt tarwezaad te vinden. De Vlegelboeren zien zich steeds vaker genoodzaakt het zaaigoed uit het buitenland te betrekken of zelf te vermeerderen. Enkele jaren geleden konden zij nog kiezen tussen zes rassen. Nu zijn er nog maar drie tarwerassen beschikbaar: Renan en Florin (wintertarwes) en Arcade (zomertarwe). Terwijl vanwege risicospreiding bij voorkeur vier of meer rassen ingezaaid zouden moeten worden. 'Het zomertarweras Sunnan is van de markt gehaald. Wij zien dat het aantal kilo's voor veredelingsbedrijven en zaadhandelaren nog steeds het zwaarst telt, en dit gaat ten koste van de aandacht voor andere kwaliteiten', aldus Koeman. 'Die gerichtheid op productiviteit gaat hand in hand met de bestaande wetgeving, die inmiddels behoorlijk verouderd is. De Zaaizaad- en Pootgoedwet dateert nog van net na de oorlog, toen men zich vooral ten doel stelde om veel en goedkoop te produceren. Op de Rassenlijst Landbouwgewassen domineren de hoogproductieve rassen en als een ras eenmaal van de lijst is geschrapt, is dat voor altijd. Dat probleem hebben we nu met Sunnan.' De juridische belemmeringen voor het gebruik van uitgangsmateriaal voor de biologische en streekgebonden landbouw zal het thema zijn van de derde en tevens laatste workshop die in het kader van project 'Werken aan agrobiodiversiteit' wordt georganiseerd.

als doel de onderlinge samenwerking te stimuleren. De thema's van de workshops zijn (geweest) Genetische bronnen en agrobiodiversiteit (28 mei 1998), intentieverklaring door: CGN; Louis Bolk Instituut; Zeeuwse Vlegel; Vitalis. Veredeling voor de diversiteitslandbouw (5 oktober 1998) intentieverklaring door: Advanta; Louis Bolk Instituut; Zeeuwse Vlegel; TAO. Regels en recht voor de diversiteitslandbouw (december 1998), in voorbereiding. Informatie bij: Joost Jongerden, Werkgroep TAO. Tel. 0317 484818; fax: 0317 484759; e-mail: joost.jongerden@tao.tct.wau.nl.

De eenzijdige gerichtheid op productiviteit, het aantal kilo's telt het zwaarst, leidt tot een rassenlijst waarop hoogproductieve landbouwgewassen domineren. (Foto Ekoland)

kwam in mei jongstleden aan bod, tijdens de eerste workshop binnen het project 'Werken aan agrobiodiversiteit'. Toen tekenden het CGN, het Louis Bolk Instituut, Vitalis Biologische Zaden en De Zeeuwse Vlegel een intentieverklaring met als doel de onderlinge samenwerking te intensiveren en de bruikbaarheid van de genetische bronnen van het CGN voor de diversiteitslandbouw te vergroten. Aandachtspunten voor de activiteiten van de samenwerkende organisaties zijn: evaluatie-onderzoek op

Dit jaar voert de Werkgroep Technologie en Agrarische Ontwikkeling het project 'Werken aan agrobiodiversiteit' uit met als doel het bevorderen van de agrobiodiversiteit in de Nederlandse biologische en streekgebonden landbouw (de diversiteitslandbouw). Achterliggend idee is dat een verbreding van de genetische diversiteit in de landbouw alleen tot stand kan worden gebracht als gewerkt wordt aan de organisatie van de voedselketen. Tijdens drie workshops zal door belangrijke marktpartijen en onderzoeksinstituten een intentieverklaring worden getekend met